

Отримано: 7 березня 2018 р.

Прорецензовано: 12 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: oleesya@yahoo.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-129-132

Сабан О. В. Функційно-прагматичні особливості відепонімних okazionalizmів та неологізмів у сучасній англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 129–132.

УДК 811.111'373.43-116.3

Сабан Олеся Василівна,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ФУНКЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДЕПОНІМНИХ ОКАЗИОНАЛІЗМІВ ТА НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто та проаналізовано функції та прагматичні особливості okazionalizmів і неологізмів у сучасній англійській мові, твірною основою для яких є епоніми, імена президентів США початку XXI ст. Встановлено, що досліджувані новостворення виконують як мовні, так і мовленнєві функції, характерні для нормованої лексики. Мовна гра, принцип мовної економії, експресивність та дисфемія є основними рисами проаналізованих лексичних одиниць.

Ключові слова: неологізм, okazionalizm, епонім, функції, сучасна англійська мова.

Сабан Олеся Васильевна,

Национальный университет «Львовская политехника», г. Львов

ФУНКЦИОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБНОСТИ ОТЭПОНИМНЫХ ОККАЗИОНАЛИЗМОВ И НЕОЛОГИЗМОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье рассмотрены и проанализированы функции и прагматические особенности okazionalizmов и неологизмов в современном английском языке, образующей основой для которых служат эпонимы, имена президентов США начала XXI века. Выявлено, что исследуемые новообразования исполняют как языковые, так и речевые функции, характерные для нормированной лексики. Языковая игра, принцип языковой экономии, экспрессивность и дисфемизация являются основными чертами исследуемых лексических единиц.

Ключевые слова: неологизм, okazionalizm, эпоним, функции, современный английский язык.

Olesya Saban,

National University «Lviv Polytechnic», Lviv

FUNCTIONAL AND PRAGMATIC FEATURES OF EPONYM-BASED OCCASIONALISMS AND NEOLOGISMS IN MODERN ENGLISH

The present paper aims to examine euponym-based lexemes in modern English. The background of the study is predetermined by the importance to observe what changes the English language undergoes with the flow of time, which affects languages throughout the world.

The object of the study is lexemes formed from euponyms, namely the names of the USA presidents of the beginning of the 21st century (George W. Bush, Barack Obama and Donald Trump). Special attention is given to the functions and pragmatic features of euponym-based occasionalisms and neologisms which are outlined and analysed according to the classification suggested by Cho Dzheisi.

As a result of thorough examination of the collected data it is revealed that wordplay, language economy principle, expressiveness and dysphemisation are the main characteristic features of the analysed lexical units. These findings highlight the fact that linguistic creativity phenomenon has already outgrown works of fiction and mass media discourse.

Further analysis of euponyms will make it possible to better understand the transformational processes of the modern American English language.

Key words: neologism, occasionalism, euponym, functions, modern English.

Лексичний склад сучасної англійської мови постійно поповнюється і розширюється. Залежно від соціально-політичних умов та враховуючи необхідність дати назву новим речам, явищам чи процесам, мовці утворюють нові або похідні слова з урахуванням типових словотвірних моделей, надають лексичним одиницям нових значень та живляють їх у нетипових для них контекстах.

Всю «енергію сучасного словотворення» [23] демонструють кластери okazionalizmів, які побудовані на основі власних імен відомих особистостей. Відепонімні новоутворення є невід'ємною складовою цілого масиву нових слів, які почали масово продукуватися в результаті потужного впливу інформаційних технологій. З-поміж них особливу увагу привертають слова, утворені від імен президентів Сполучених Штатів Америки, адже ці люди керують чи керували наймогутнішою державою у світі. У свою чергу, словотвірний потенціал англійської мови, який є одним із факторів її глобалізації, дає можливість активно творити нові слова для опису та характеристики різноманітних суспільно-політичних процесів, пов'язаних із постатями чи діяльністю президентів Сполучених Штатів Америки. Новітні технології та можливості, які дає Інтернет, сприяють поширенню новостворених слів, а також їх систематизації та опису, що завжди є **актуальним**.

Мета дослідження – з'ясувати функції okazionalizmів та неологізмів, твірною основою для яких є епоніми, та розглянути прагматичні особливості їхнього використання в медійному та Інтернет-дискурсі США. **Об'єктом** цього дослідження є лексичні одиниці, утворені від епонімів-імен президентів США початку XXI ст., зокрема Джорджа Вокера Буша (2001 – 2009), Барака Обами (2009 – 2016) та діючого президента Дональда Трампа (2017 –). **Предметом** є функційно-прагматичні особливості таких новостворів. Матеріалом дослідження є 785 новостворів, відібраних з он-лайн словників сленгу і неологізмів (Urban Dictionary, Wiktionary, The Rice University Neologisms Database та Online Slang Dictionary), тематичного словника слів, похідних від епоніма Barack Obama, Encyclopedia Barackannica, укладеного он-лайн журналом Slate, традиційних он-

лайн словників, які містять лексику американського варіанту англійської мови (Collins English Dictionary, Merriam-Webster Dictionary та Oxford Advanced American Dictionary), а також статті популярних інтернет-видань, блоги та меми.

Культурний і технологічний процес, а також політичні зміни у суспільстві сприяють постійному творенню нових слів. У сучасному мовознавстві є низка термінів для позначення слів, утворених для використання у певному контексті і ймовірність яких стає частиною словникового складу мови є надзвичайно малою. Їх називають оказіоналізмами (Ю. Антюфєєва), оказіональними словами (Н. Фельдман), авторськими неологізмами (Р. Кисельова), авторськими новотворами (В. Виноградова), одноразовими неологізмами (Е. Різель), тощо. За визначенням Ю. Антюфєєвої, оказіоналізм – це «нове слово, створене у мовленні індивіда для потреби випадку, за існуючими словотвірними моделями (як продуктивними, так і ні), або запозичене, яке характеризується абсолютною новизною форми, одноразовістю, <...>, залежне від контексту та таке, яке привертає увагу незвичністю та експресивністю вираження думок» [1, с. 7].

Вивчення функцій, які новостворені слова виконують у мові й мовленні, є невід'ємною частиною досліджень у сучасному мовознавстві (О. Александрова, Д. Антонякова, Ч. Джейсі, Н. Ніколіна, тощо). Чо Джейсі виокремлює мовні та мовленнєві функції, аналізуючи неологізми у функційно-комунікативному аспекті [4, с. 9]. До мовних, на його думку, належать номінативна функція, функція збагачення словникового запасу мови, компресивно-інформативна функція, функція узагальнення, функція диференціації, а також діагностична функція [4, с. 9]. До групи мовленнєвих функцій неологізмів Чо Джейсі відносить експресивну функцію, функцію евфемізації, функцію десфемізації, а також функцію зворотного ефекту евфемізму-дисфемізму [4, с. 11]. Мовознавець стверджує, що «оказіоналізми, на відміну від загальноживаних неологізмів, виконують здебільшого експресивну функцію» [4, с. 16], а також функцію дисфемізмів [4, с. 16].

Аналіз досліджуваного матеріалу (785 новотворів) вказує на те, що оказіоналізми та неологізми утворені від епонімів-імен президентів США виконують передусім номінативну функцію. Її можна охарактеризувати словами J. Algeo, який стверджує, що «коли є нові речі, які необхідно обговорити, нам потрібні нові слова, щоб їх назвати» [6, с. 14]. Наприклад, *the «DT»* – термін, який був утворений для того, щоб охарактеризувати стиль зачіски президента Дональда Трампа («All the babe's are making a fuss over Noah and his new hair style...the «DT» [21]). З метою фіксації та систематизації новотворів, більшість з яких є оказіоналізмами, створено цілі словники, як-от словники сленгу і неологізмів Urban Dictionary, Wiktionary, The Rice University Neologisms Database та Online Slang Dictionary, чи укладений он-лайн журналом Slate тематичний словник слів, похідних від епоніма Barack Obama, Encyclopedia Barackannica.

Відепонімні оказіоналізми, які стали неологізмами та увійшли до складу традиційних словників виконують функцію збагачення словникового запасу мови. У традиційних словниках, як-от Collins English Dictionary, знаходимо такі неологізми: *Bushism* [9], [17], *Obamacare* [9], [17], *Obamania* [9], *Trumpism* [9], *Trumpery* [14]. Значна ж частина оказіоналізмів використовується лише в поодиноких випадках і з часом, очевидно, зникне. Однак є і такі, які набувають популярності і сприйняття яких дає поштовх для подальшої деривації, як-от *Bushevik*, *Bushevism*, *Bushnesia*, *Bushnesiac*, *Bushphobe*, *Bushophobia*, *Obamania*, *Obamaniac*, *Trumpohobe*, *Trumpohobia* та інші.

Компресивно-інформативна функція прослідковується у способах творення відепонімних оказіоналізмів та неологізмів. У результаті кількісного аналізу встановлено, що словоскладання та телескопія є найбільш продуктивними способами словотворення аналізованих новотворів (77,5%), що є свідченням зростаючого попиту на використання засобів вираження мовної економії [2]. Наприклад, *Trumpinterpretation* «інтерпретація точки зору чи наміру (особливо однозначного та зрозумілого), яка базується на розмитому, нечіткому твердженні, чи кількох суперечливих твердженнях» [21]. Така інтерпретація отримала свою назву на честь Дональда Трампа, який, як стверджує автор цього оказіоналізму, «часто висловлює такі твердження і зазвичай отримує схвалення, а також голоси виборців <...>» [21]. У наведеному прикладі у стислу форму відепонімного оказіоналізму вкрито доволі широке трактування.

Досліджувані новотвори також виконують функції узагальнення та диференціації. Наприклад, оказіоналізм *Obamanomics* (а також варіанти *Barackonomics*, *barakenomics*, *Obamaconomy*) утворено для позначення економічної політики, яку проводить президент Сполучених Штатів Барак Обама. Такий термін є узагальнюючим поняттям. Однак, є низка оказіоналізмів, які уточнюють ставлення людей до економічної політики цього президента, зокрема, *Obamacaut* («знищення уряду та економіки» [21]), *Obamaflation* («гіперінфляція, спричинена екстраординарними витратами, до яких має відношення Барак Обама та уряд США, очолюваний демократами» [21]), *Obamalaise* («жалюгідний стан економіки, безробіття, стагнації зарплат, що є наслідком економічної політики Барака Обами та його адміністрації» [21]), *Obama Depression* («економічна депресія, до якої призвели марнотратство, законодавча політика, надмірне оподаткування та суспільна політика Барака Обами та Ненсі Пелосі (американського політика та депутата Палати представників Конгресу США) <...>» [21]), тощо.

Діагностична функція, яку новостворені слова виконують у мові, дає можливість зрозуміти напрямки розвитку мови, способи та засоби її збагачення, а також охарактеризувати бачення та сприйняття мовцями сучасності. Таку функцію виконують оказіоналізми, твірною основою для яких є слова, що активно використовуються у певний період і, відповідно, певним чином її трансформують. Наприклад, *Baraxit* («повідомлення про виселення Барака Обами 20-го січня 2017 року» [21]) – оказіоналізм, утворений за аналогією до *Brexit*, терміну для позначення виходу Британії з ЄС, *Obamaberry* – смартфон, яким користувався президент Барак Обама з лінійки смартфонів фірми *BlackBerry* чи *Trumpacabra* (*Trump* + *chupacabra*), твірною основою для якого, окрім епоніма, є «чупакабра» – невідомий звір, що згідно із існуючим міфом, харчується кров'ю тварин. Наведені приклади вказують на те, що відепонімні оказіоналізми не лише дають характеристику сучасній політичній картині світу (з огляду на твірні основи-епоніми), але і стану технологічного розвитку, сучасним фобіям, тощо.

З-поміж мовленнєвих функцій експресивна функція виражена найяскравіше, адже її суть полягає у вираженні автором свого ставлення через утворений ним неологізм чи оказіоналізм. Аналіз досліджуваних новотворів вказує на те, що основними засобами реалізації такої мети є способи словотвору, а також елементи гри слів. Експресивності, зокрема, додають словотвірні суфікси, такі як дерогативний суфікс *-ite*, який використовують для позначення прихильників певного руху (*Bushite*, *Obamaitite*), чи *-itis* із значенням «захворювання або запалення» [14] (*Barackitis*, *Obamaitis*, *Trumpitis*). Слова, утворені шляхом слово- чи основоскладання, та телескопізми, які становлять відповідно першу і другу за величиною групи досліджуваних відепонімних новотворів [2], є ще більш експресивно забарвленими, оскільки поєднують у собі

незвичність форми та семантику твірних слів чи основ. Наприклад, *Bushnews* (*Bush* + *news*), *bushwin* (*bush* + *win*), *Obama-Apologist* (*Obama* + *Apologist*), *Obamacare* (*Obama* + *care*), *Obamacoma* (*Obama* + *coma*), *Obamalamadingdong* (*Obama* + *lama* + *dingdong*), *Trump-beating* (*Trump* + *beating*), *trumpdrunk* (*trump* + *drunk*), *Bushevik* (*Bush* + *Bolshevik*), *Bushirot* (*Bush* + *idiot*), *Bushard* (*Bush* + *tard*), *Bushitler* (*Bush* + *Hitler*), *Barackula* (*Barack* + *Drackula*), *MaObama* (*communist dictator Mao Zedong* + *Obama*), *Obamafia* (*Obama* + *mafia*), *Trumpocalypse* (*Trump* + *apocalypse*), тощо. Джерелом експресії також є лексичні та графічні скорочення (*W*, *GWB*, *the "DT"*, *Obama*, *Bush #3*, *Bush43*, *Trump2016*, *trumpdid9/11*), конверсія (*to bush*, *to georgebush* та *George W. Bush*, *to barack*, *to trump*), а також творення нових слів шляхом поєднання кількох способів словотвору (*George W.M.D. Bush*, де *W.M.D.* означає *weapons of mass destruction* (*WMD*), *Barack O'bamasaur*, *to georgebush* та *to George W. Bush*, *Son of a Bush*).

Виконуючи функцію евфемізації, відепоніми новотвори поповнюють арсенал стратегій ввічливості та політкоректності. Прикладом слугують такі okazionalizmi як *Bush Like Reflexes* (термін «для позначення ухиляння від кинутого у когось предмета», який утворено за допомогою гри слів і основою для якого став «інцидент, коли іракський репортер кинув взуття у Буша» [21]) у висловленні «*Arthur is threatening Alfred with a hole-puncher, Alfred using a couch cushion as shield, and Alfred's Bush like reflexes*» [18] чи *trumpspeak* («поєднання двох або більше речень, позбавлених суті та глибини думки, при якому усі наступні речення є лише перефразуванням першого» [21]) у репліці «*When he said, «I am very highly educated. I know words. I have the best words.» Is the typical trumpspeak i hear every time he talks*» [21], тощо. Однак, такі евфемістичні okazionalizmi є нечисленними.

Левову частку складають власне новотвори, які виконують функцію дисфемізації, що підтверджує висновки зроблені Чо Джейсі. Значна частина досліджуваних відепонімих okazionalizmi «виділяється не лише новизною, але і багатим набором негативних конотацій» [5, с. 122], як-от *bush-stupid* (*Bush* + *stupid*), *Bushrat* (*Bush* + *rat*), *Bush-as-Hitler* (*Bush* + *Hitler*), *Bushevik* (*Bush* + *bolshevik*), *Son of a Bush*, *George w bullshit*, *Obamacaut* (*Obama* + *holocaust*), *Barack Osama* (*Barack Obama* + *Osama bin Laden*), *Trump-as-Hitler* (*Trump* + *Hitler*), складовими яких є слова, що надають похідним новотворам приховану чи відверту негативну оцінку. Наведені приклади є частиною хейтерського дискурсу, характерною ознакою якого є використання мови ненависті. Сьогодні із розвитком блогосфери, соціальних мереж, чатів, значного поширення та урізноманітнення форми і змісту набула проблема мовної ворожнечі. Тут лінгвокреативність також відіграє важливу роль. Автори намагаються не лише висловити кібер-ненависть, але й зробити це у оригінальний спосіб, адже привернути увагу допомагає як ім'я відомої особи, так і оригінальний спосіб подачі інформації, використовуючи, зокрема, такі способи словотвору як телескопія, скорочення з використанням цифрових символів чи графічних одиниць, тощо. О.Таран наголошує також на анонімності більшості авторів, що «породжує безвідповідальність за текст і його мовне оформлення, а це уможливило девіантну мовну поведінку: від провокації до ображення й приниження співрозмовників із використанням субстандартної лексики й фразеології, у тому числі інвективної» [3, с. 179].

Незважаючи на те, що більшість проаналізованих okazionalizmi не зафіксовані у традиційних словниках, вони часто зустрічаються у заголовках статей та новин ([8], [10], [11], [13]), у чатах в соціальних мережах, у назвах блогів, сайтів (<http://obamapeddia.org.w3snoop.com/> [16]), іронічно – у текстах гумористичних мемів (наприклад, «*This must be the best Black Friday in the history of mankind! Perhaps the economy isn't in an Obamapression after all! Say what?!*» [12]).

Okazionalizmi та неологізми, утворені від імені Барака Обама, використали у назвах книг, зокрема книги спеціального видання, присвяченого таким лексичним одиницям «*Obamania! The English Language, Barackafied*» [15] за авторством редакторів журналу *Slate*, де також виділена спеціальна рубрика, «*The Encyclopaedia Barackannica*» [19], для дописувачів, які можуть вільно поповнювати словниковий склад. Що ж стосується імені Дональда Трампа, то він сам використав його у назві бренду, який побудований на особистості його засновника і тому робить його більш упізнаваним, як-от *The Trump Organization*, *Trump Entertainment Resorts*, *The Trump Plaza*, *Trump's Castle*, *The Trump Taj Mahal*, *Trump Productions* чи *Trump Ice*.

Отже, аналіз відепонімих okazionalizmi та неологізмів, твірною основою для яких слугують імена президентів Сполучених Штатів Америки, вказує на те, що вони виконують більшість функцій, притаманних неологізмам та унормованій лексиці і мають значний прагматичний потенціал. Мовна гра, принцип мовної економії, експресивність та дисфемія є основними рисами досліджуваних лексичних одиниць а також вираженням феномену лінгвокреативності, який вийшов далеко за межі художніх творів та мас-медійного дискурсу. Такі новотвори є важливою частиною сучасної англійської мови, а їхнє подальше вивчення дозволить глибше зрозуміти процеси трансформації сучасної американської мовної картини світу.

Література:

1. Антюфеева Ю. И. Английские новообразования в развитии: потенциальное слово, okazionalizm, неологизм: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Ю. И. Антюфеева. – Белгород, 2004. – 19 с.
2. Сабан О. В., Матковська О. Й. Словотвірний потенціал епонімів у сучасній англійській мові / О. В. Сабан, О. Й. Матковська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наукових праць. – Випуск дванадцятий / головний редактор М. Є. Скиба. – Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2017. – С. 212-217.
3. Таран О. С. Функціональні особливості сленгізмів в Інтернет-комунікації / О. С. Таран // Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць / за ред. О. П. Левченко. – Львів: В-во Львівської політехніки, 2013. – 232 с.
4. Чо Дж. Дж. Состав и функционирование неологизмов в языке газеты: автореферат дис. ... канд. филол. наук / Дж. Дж. Чо. – Москва, 2004. – 36 с.
5. Шустова И. Н. Коннотативные особенности имен прилагательных, образованных от американских политических антропонимов / И. Н. Шустова // Международный научно-исследовательский журнал. – Екатеринбург, 2016. – 157 с.
6. Algeo J. Fifty Years Among the New Words: A Dictionary of Neologisms 1941-1991 / J. Algeo. – New York: Cambridge University Press, 1993. – 257 p.
7. Baracktical Obamaspeak [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economictimes.indiatimes.com/opinion/et-editorial/baracktical-obamaspeak/articleshow/5411073.cms>
8. Chait J. Trump Is Not Obama's Legacy. He's the Legacy of Anti-Obamaism [Електронний ресурс] / J. Chait. – Режим доступу: <http://nymag.com/daily/intelligencer/2017/01/trumps-the-legacy-of-anti-obamaism-not-obama.html>
9. Collins English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>

10. Gallagher S. Goodbye Obamaberry, hello Obamadroid [Електронний ресурс] / S. Gallagher. – Режим доступу: <https://arstechnica.com/information-technology/2016/06/goodbye-obamaberry-hello-obamadroid/>
11. Hyde M. How will Hollywood deal with the Trump dystopia? Enter stage-right, Michael Bay [Електронний ресурс] / М. Hyde. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/lostinshowbiz/2017/jan/26/how-hollywood-deal-with-trump-dystopia-enter-michael-bay-sci-fi>
12. Liberman M. Lexical Obamanations [Електронний ресурс] / М. Liberman. – Режим доступу: <http://languagelog ldc.upenn.edu/nll/?p=2814>
13. Lo Giurato B. George W. Obama [Електронний ресурс] / В. LoGiurato. – Режим доступу: <http://www.businessinsider.com/huffington-post-george-w-obama-front-page-2013-6>
14. Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/>
15. Obamamania! The English Language, Barackafied / the editors of Slate. – NY: Touchstone, 2008. – 128 p.
16. Obamapedia.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obamapedia.org.w3snoop.com/>
17. Oxford Advanced American Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/
18. Rainbow Heart [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fanfiction.net/u/785555/RainbowHeart>
19. Slate's Dictionary of Obamaisms [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slate.com/search.html#search=Slate%27s%20dictionary%20of%20Obamaisms>
20. The Rice University Neologisms Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.neologisms.rice.edu/>
21. Urban Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.urbandictionary.com/>
22. Wiktionary, the free dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.wiktionary.org/wiki/-tard>
23. Word Formation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/word-formation>